

Представява ли използването на СРС основание за съда да разглежда делото при закрити врата при условията на чл. 263. ал. 1 НПК.

Едно от основанията за разглеждане на делото при закрити врата е, когато това се налага за запазване на държавна тайна. Легалната дефиниция на понятието се съдържа в чл. 25 вр. чл. 1, ал. 3 ЗЗКИ. Държавна тайна е информацията, определена в списъка по приложение № 1, нерегламентираният достъп до която би създал опасност за или би увредил интересите на Република България, свързани с националната сигурност, отбраната, външната политика или защитата на конституционно установения ред.

Дали по делото има доказателства, които съдържат такава информация или има необходимост да бъдат събрани доказателства, представляващи държавна тайна, в съдебна фаза решава съдът. Съгласно чл. 27, ал. 1 НПК съдът ръководи производството и решава всички въпроси по делото. Тази компетентност на съда е безусловна и суверенна в рамките на правомощията му, уредени в НПК. Същата логика е вложена от законодателя и в правомощията на съда при осъществяване на функциите му по чл. 27, ал. 2 НПК на съдебен контрол в досъдебното производство, тъй като и в тези процедури именно той е решаващият орган по съответния предмет на разглеждане.

НПК не препраща към ЗЗКИ, нито обвързва правомощията на съда с компетентността на Държавната комисия по сигурността на информацията (ДКСИ). ДКСИ е държавен орган, който осъществява политиката на Република България за защита на класифицираната информация, но няма никакви правомощия в областта на правораздаването. Съгласно чл. 119, ал. 1 Конституцията на РБ правораздаването се извършва единствено от съдилищата. Това означава, че държавният орган, който осъществява защита на класифицираната информация в наказателните съдебни производства, по силата на чл. 263, ал. 1 НПК е съдът. Той е единствено компетентен да прецени дали определена информация е държавна тайна, без да бъде обвързан от вече извършената ѝ класификация с определяне на съответно ниво на класифицираност от други органи. В този смисъл на неговата обща правораздавателна компетентност да решава всички въпроси, свързани с наказателното правораздаване по конкретно дело, не може да бъде противопоставен и режимът за премахване на ниво на класификация на информация, вече определена като държавна тайна, по чл. 50 ППЗЗКИ.

Единственото препращане от НПК към друг нормативен акт, който се отнася до определена категория факти, посочени в списъка по приложение № 1 към ЗЗКИ, представляващи държавна тайна, се съдържа в чл. 175 НПК и то е обвързано с реда за прилагане на специалните

разузнавателни средства. В чл. 175, ал. 1 НПК е указано, че специалните разузнавателни средства, чрез които се събират доказателства в наказателния процес, се прилагат от съответните структури на МВР, на ДА „НС“ по Закона за специалните разузнавателни средства. Това означава, че препращането касае реда за събиране на доказателства чрез прилагане на СРС в досъдебното производство. Доколкото липсва друго препращане, събирането на доказателствата, получени от използването на СРС, от съда става по правилата на НПК,

Независимо от препращането към режима на използване на специалните разузнавателни средства по ЗСРС, чл. 175, ал. 5 НПК изрично регламентира кога се преустановява използването на специалните разузнавателни средства, допуснато за нуждите на наказателен процес -

- когато е постигната предвидената цел на съответното СРС;
- когато прилагането им не дава резултат;
- когато срокът за разрешението им е изтекъл;
- когато има опасност от разкриването на оперативните способности;
- когато стане невъзможно тяхното прилагане;
- когато възникне опасност за живота или здравето на служителя

под прикритие или негови близки;

Използването на специални разузнавателни средства е дейност, която сама по себе си представлява класифицирана информация, тъй като е включена в списъка на фактите - държавна тайна - в т. 6.

От самото естество на специалните разузнавателни средства като оперативни способности и технически средства следва, че използването им се извършва в досъдебната фаза. Това се потвърждава и от обстоятелството, че органите на досъдебното производство имат правомощия да искат разрешение за използване на СРС. В този смисъл за нуждите на всяко съдебно производство, включително и такова по осъществяване на функциите на съда в досъдебното производство по чл. 27, ал. 2 НПК, правно значение имат само специалните разузнавателни средства, които са били резултатни, т.е. чрез тях са събрани доказателства. Ако използването на СРС-ва не е приключило, няма правна необходимост тези факти да стават известни на съда, доколкото по никакъв начин не са свързани с правомощията му да решава поставените му от НПК въпроси само въз основа на събрани доказателства.

Следователно, специалните разузнавателни средства стават законно достояние на съда едва след като е постигната преследваната от тях цел, т.е. те са изпълнили предназначението си и са довели до попълване на доказателствената маса с обективна информация.

От този момент насетне, след като е постигната предвидената с тях цел, съгласно чл. 175, ал. 5, т. 1 ЗСРС прилагането на специалните разузнавателни средства се счита преустановено. Това означава, че самото специално разузнавателно средство престава да бъде държавна

тайна. То е такава съгласно т. 6 на част П на Приложение № 1 към чл. 25 ЗЗКИ само докато е в процес на използване. Аргумент в тази насока е и разпоредбата на чл. 50, ал. 2, т. 3 ППЗЗКИ, според която нивото на класификация на информацията се премахва при отпадане на основанията за защита на класифицираната информация. След постигане на предвиденото с използването му предназначение отпада и основанието за запазване на тайната на факта на самото му използване, съответно отпада и основанието му за защита по ЗЗКИ. Съгласно т. 6 продължава да бъде класифицирана информация единствено приложените в конкретния случай технология и методология, употребени при прилагането на съответното СРС.

Резултатите от използването на специалните разузнавателни средства, когато застрашават националната сигурност и суверенитет, са посочени като самостоятелна категория информация, подлежаща на класификация като държавна тайна по т. 8, р. II от списъка към приложение № 1 на чл. 25 ЗЗКИ (данни, получени в резултат на използване на специални разузнавателни средства).

За доказателствените нужди на наказателния процес при използването на специални разузнавателни средства се изготвя вещественото доказателствено средство със съдържание, посочено в чл. 132, ал. 2 НПК (т. 1-т.4). Съгласно т. 3 в протокола се отразяват използваните оперативни способности и технически средства, т.е самият вид СРС, а съгласно т. 4 - текстово се възпроизвежда съдържанието на самото вещественото доказателствено средство. Данните по т. 3 обслужват дейността по проверка на годността и надеждността на способите, употребени за събиране на доказателствата, а данните по т. 4 - са самите обективни факти, които могат да бъдат възприети от съда като относими доказателства. Данните по т. 4 на чл. 132, ал. 2 НПК кореспондират на тези, посочени в т. 8 р. II от списъка към приложение № 1 на чл. 25 ЗЗКИ, докато хипотезата на т. 3 на чл. 132, ал. 2 НПК има по-тесен обхват от тази по т. 6 на същия списък. В т. 6, р. II от списъка към приложение № 1 на чл. 25 ЗЗКИ, е включена освен информацията за използването на СРС, което представлява съгласно чл. 2, ал. 1 ЗСРС техническо средство или оперативен способ, отразена и в протокола по чл. 132, ал. 2, т. 3 НПК, така и информацията за методите и технологията, които са били употребени и лицата, които са ги реализирали. Втората категория данни, доколкото не обслужва нуждите на наказателния процес, не е част от реквизитите на вещественото доказателствено средство, което се изготвя след използването на всяко СРС по чл. 132, ал. 2 НПК. Това означава, че тази информация - за технологията и методологията - не следва да се съдържа в делото.

При това положение, след преустановяване на прилагането на специалните разузнавателни средства, когато резултатите от тях са предоставени на съда за произнасяне във връзка с функциите му на

решаващ орган в съдебна фаза или на орган по съдебен контрол в досъдебна фаза (чл. 27, ал. 1 и ал. 2 НПК), информацията по чл. 132, ал. 2, т. 3 НПК вече не представлява държавна тайна и съответно не е основание по чл. 263, ал. 1 НПК делото да се гледа при закрити врати. В тези случаи съдът е длъжен винаги да извърши преценка дали информацията по чл. 132, ал. 2, т. 4 сама по себе си отговаря на изискванията на чл. 25 ЗЗКИ да бъде определена като държавна тайна.

В открито съдебно заседание за постигане на законните цели на всяка една от частните съдебни процедури или на съдебната фаза, в която се разглежда съществуването на обвинението, съдът събира, изслушва становищата на страните и сам се произнася по фактическите данни, които са свързани с обстоятелствата по делото, допринасят за тяхното изясняване и са установени по реда, предвиден в НПК. Това означава, с оглед спецификата на събраната чрез СРС информация и нейното предназначение, че значимите данни, които предпоставят резултата от преценката на съда дали са налице основанията на чл. 263, ал. 1 НПК за ограничаване на основния принцип на съдебното заседание - да се провежда при условията на публичност, са тъкмо данните, които са отразени в чл. 132, ал. 2, т. 4 НПК. Защото това са обективните факти, които могат да представляват доказателства и именно те са обект на прочитане по реда на чл. 283 НПК от съда, а впоследствие на устно обсъждане от страните и от съда.

В този смисъл, ако данните, получени в резултат на използване на СРС, не представляват държавна тайна, тъй като не застрашават нито националната сигурност, нито суверенитета на страната, то тогава за съда не съществува правна възможност да ограничи публичността на съдебното заседание.

2. Приоритетният интерес на правосъдието е да се постигнат целите по чл. 1, ал. 1 НПК - да се разкрият престъпленията, да се накажат виновните и да се приложи правилно закона, така че и обществото да бъде убедено, че това се е случило. Правосъдие, което не разчита на обществена убедителност, е лишено от основание. Тъкмо поради това основният принцип, въведен в чл. 20 НПК, съдебните заседания да бъдат публични, следва да се ограничава при стриктно приложение на изискванията на чл. 263, ал. 1 НПК.